

Hoc volumen continet

1. de Necessitate Physicæ in praxi medicæ.
2. Historia variolarum epidemice grassantium.
3. de Frigiditate fixæ mirabilis efficacia.
4. de causis caloris naturalis et præternaturalis.
5. Natura morborum medicatrix mechanica.
6. Affectus hereditarii, illorumq. origo.
7. Historia febris malignæ epidemice petechiæ.
8. Animus sanitatis & morborum faber.
9. De potentia ventorum in corpore humanum.
10. de mentis morbis.
11. de mercurio et Qualitatibus selectis.
12. de præcipuo studioforum morbo.
13. Theses selectiores ex philosophiâ & medicâ.
14. De terebinthina.
15. de regimine prægnantium.
16. de pleuritide & peripneumonia.
17. de membri fractis.
18. de puluerum permutatoriorum usu & abusu.
19. de diarrhoea in febribus malignis salutari.
20. de remedijs antidontalgicis.
21. de opiatorum noua & mechanica operandi ratio.
22. de podagra retrocedente in corpus.
23. Motus optima corporis medicina. **Xc. 32.**
24. de morbo nigro Hippocratis.
25. Sacchari historia naturalis & medica.
26. de peregrinationibus sanitatis causa instituendis.
27. observationes prædixæ circa febrer tertianæ.
28. de prudenti medicamentorum continuatione.

29. de conuersione morbi benigni in malignum.
30. de caryophyllis aromaticis
31. Aphorismi quidam praedicti.
32. Sulfurum theoria & praxi
33. de opii correctione genuina & usu.
34. de morbis foetuum in utero matris.
35. de generatione tum morbosorum in corpore
36. de morbis incongruis
37. Pullus gallinaceus in femina cachectica formatur
38. de atrophis.
39. de salubritate febrium.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

Vilectissimo Filio
Friderico Ernesto Hoffmanno
magnae Spei iuveni, medicinae
cultori, industriae.
in incrementum studiorum suorum
commendat et offert hunc librum
Auctor,
Anno mdcclxxiii.
M. Mijö.

18
17

DISSERTATIO MEDICA
De
**PULVERUM STERNU-
TATORIORUM**
VERO USU ET ABUSU,

Quam
SUMMI NOMINIS AUSPICIIS,
SUB RECTORATU MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMI IUVENTUTIS PRINCIPIS
AC DOMINI,

DN. FRIDERICI WILHELMI,
ELECTORATUS BRANDENBURG.
HEREDE &c. &c.

PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
M. D. EJUSDEMQUE UT ET PHILOS. NAT. P. P.
h. t. DECANO,

PRÆCEPTORE AC PATRONO suo maxime suspiciendo,
Ad. D. XVIII. Septembr. A. MD CC.
Eruditorum examini submittit
A. & R.

FRIDERICUS CAMEL,
Argentoratensis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ
Literis Christiani Henckelii, Acad. Typogr.

VIRO

*Nobilissimo, Amplissimo atque Con-
sultissimo*

DN. JOH. PHILIPPO
BRAUNIO,

MAGISTRATUS ARGEN-
TINENSIS

XIIIviralis ORDINIS ASSESSORI
LONGE DIGNISSIMO,

*Patrono Avog^o suo omni honoris cultu
æternùm prosequendo,*

Specimen hoc Acade-
micum

In grati & observantissimi animi tesseram
inscribere & sacrum facere voluit,
debuit

FRIDERICUS CAMEL,
Argentinensis.

an Ma 1659

DISPUTATIO MEDICA
DE USU ET ABUSU
PULVERUM STERNUTATORIORUM.

PRÆFATIO.

Uemadmodum Sapi-
entiæ humanæ fundamentum at-
que initium sensus rectè dici pos-
sunt, adeo, ut illis in vigore atque
integritate constitutis mens nostra
functiones suas promptissimè exe-
qui queat : ita nobis non exigua
quoq; incumbit necessitas o illos ipsos tanquam rationis
nostræ instrumentum curare ac colere, & quantum fie-
ri potest, in debito statu atque incolumitate servare, vt ta-
li cultura ad optimos mentis usus disponantur. Quo cir-
ca non incongrue illi faciunt, qui oculos frequenti terfio-
ne lemarum ac mucaginis per aquam frigidam tempore
matutino puros ac serenos servare allaborant, vel etiam
perspicillis ad diuturnum visum illos præparant. Auditus
organum frequenter purgare instrumentis a cerumine
vulgaris etiam consuetudo est, ne forsan in gypseam du-
ritiem mora transiens aurium meatum ac gyros obstru-
endo auditui noceat. Organon gustûs quod Lingua con-

A

sti-

stituit, & oris elutiones cum aqua simplici factæ & calidæ jam usitatæ infusorum varii generis forbillationes percommode abstergunt & mundant, utpote de nocte, in lingua obortus lentor papillares ejus tubulos obsidens calida sic aqua extergitur, ut non tantum ad meliorem gustum, sed & ciborum masticationem & faciliorem mixtionem cum genuino suo succo solvente disponatur. Tactum, qui toto diffunditur corpore, frictionibus matutinis convenienter institutis curare utilissimum & à veteribus valde celebratum consilium est, quandoquidem hoc pacto discussa superflua humiditate spiritus segnescentes in motum concitantur, ut ad corporis & mentis exercitia, expeditius influant. Profectò autem nullius sensorii majorem hodie mortales habere solent curam quam narium, quem in finem non tantum excogitata fuerunt varia odorum oblectamenta quæ in balsamis solidis, liquidis, spirituosis, fumis ac pulveribus suavissimi odoris consistunt, quibus continuo nares deliniunt, sed & alia, nunc frequens ubivis ferme regnat nares purgandi ratio per singulares pulveres errhinos & sternutatorios ex tabaco variisq; speciebus odoratis & cephalicis confectos, quibus naribus attractis viscosum in narium cavernulis hærentem humorem colliquare ac deturbare conantur. Quemadmodum autem salubritate sua ac usu non caret dictum narium purgamentum, ita tamen tanta, jam increvit intemperies, non dicam vesania, nonnullorum, ut mera consuetudine vel imitatione aut autoritate aliorum inducti tali pulvere nares perpetuò vexare & irritare videantur, ut etiam inter mutua colloquia, conventus ac cœnam deesse aliquid humanitatis credatur, nisi quis pyxidem suam, quæ servari pulvis ille solet, singulari officio ac inserviendi ejus sanitati studio alteri offerat
ad

ad mucii officinam purgandam. Cùm autem perver-
sus talismodi abusus, dum singulis fere momentis naribus
talismodi pulvis attrahitur, non parum damni ac nocu-
menti afferat ficcioris præsertim naturæ hominibus; Ita-
que constitui de legitimo horum pulverum usu nec non
prava illis abutendi ratione de præsentis verba facere, &
non inutilem hanc materiam paulò uberiori evolutione
pertractare. Divinum autem ante omnia Numen im-
ploro, ut ex alto gratiam suam ac benedictionem hisce,
nostris laboribus adspirare velit.

§. I.

UT autem eò feliciter in nostro instituto progredia-
mur & emolumenta ac damna dictorum pulve-
rum ritè exponamus, utile ac è re fore judico ante
in Sternutationis naturam, materiam & modum,
agendi errhinorum paulò penitius inquirere & ipsum,
quoque locum, ex quo rivus ille mucidus derivatur ac
stillat, secundùm anatomicorum recentiorum accuratas
observationes determinare ac perspicere. Nolumus au-
tem rebus maximè intenti litem movere de Sternutato-
rii nominis derivatione ac ortu, multò minus, an illud vo-
cabulum barbarissimum sapiat, ex criticis decidere, sed tan-
tum breviter strictimque illud in limine præmonere allu-
bescit, per pulveres sternutatorios nos intelligere tabaci
varii generis folia & radices aliasque vegetabilium speci-
es ritè siccatas & præparatas inque formam pulveris re-
dactas, quæ naribus susceptæ inspiratione membranam
narium irritando spissum vel aqueum humorem evo-
cant, sive cum forti ac sonora aëris explosione, quo casu
vocari solent sternutatoria, sive sine illa, ubi errhinorum
nomine insigniuntur, utut sternutatoria græcis quoque

errhina veniant, meliori tamen vocabulo ptarmica designentur. De utrisque autem hic loci agere decrevimus, præsertim cum ptarmica pro diversa dispositione hominum facile in errhina & versa vice errhina in ptarmica degenerent.

§. II.

Primum omnium autem quò veritas dilucide appareat, constare debet, quænam pars corporis principaliter afficiatur ac patiatur in sternutationis actu, & ex quo loco insignis illa mucis quantitas, quæ mediante talismodi remedio extrahi solet, stillet ac derivetur. Magnam autem hac in re inter veteres & recentiores passim deprehendimus dissensionem, dum plures ex veteribus actionem ac motionem ipsius cerebri esse sternutationem, affirmant, quæ in consensum rapiat thoracem, sicuti quondam placuit Hippocrati & Aristoteli. Alii potius principaliter illam actionem thoracis esse, quæ occasione irritationis factæ in naribus accidat, tuentur. Ita etiam circa partem, ex qua humor ille excrementitius effunditur, in diversas abeunt partes. Plerique ex veteribus cloacæ hujus originem esse cerebrum adstruunt, recentiores autem ex externis tantum capitis partibus materiam hanc fluere firmis ratiociniis avicennæ anatomice innixis comprobare satagunt. Nos non diutius refutationi veterum immorabimur neque sub examinis incudem etiam nonnullorum recentiorum placita revocabimus, sed brevissimis sententiam nostram exponimus, nempe sternutationem esse violentam actionem & motionem fluidi elastici tenuissimi, quod spirituum vulgari nomine venit, in nervis non tantum, qui interiora narium investiant sed & qui ad thoracem & intercostales musculos descendunt. Quæ motio impetuosa ac præternaturalis cum sit

&

& cum magna conſtrictione partium nervearum, ac muſculoſarum conjuncta, hinc non ineptè à veteribus convuſio, ſive etiam epilepſia parva, levis & particularis dicta eſt, præſertim ab *Avicenna L. 3. c. 2. Tract. 2.* Et tametsi etiam experientia doceat ſternutationem ſæpiuſcule præcedere Epilepſiam, vel etiam illam ſequi, ſicuti id doctè inter alios notavit *Wedelius in tractatu de Medicamentorum facultatibus p. 211.* ut ex eo appareat magnam eſſe affinitatem ac convenientiam inter epilepſiam & ſternutationem, illud tamen teneri mereatur hanc eſſe utriuſque differentiam, quòd convuſio in ſternutatione ſit magis extrinſeca, ſive extra cerebrum ejuſque membranas, in epilepſia autem intra cerebrum, ubi dura mater principaliter violentiſſima conſtrictione afficitur, ſicque totum ferme corpus in conſenſum trahitur. Ex quibus patet ſternutationis ſedem non quidem cerebrum eſſe, attamen ſpiritus, qui nervos incolunt, principaliter eſſe affectos. Et inde jam clarum ac perſpicuum fieri poteſt, quare à ſolo irregulari ac concitato ſpirituum motu in diſpoſitis ſternutamentum moveri poſſit. Ita curioſæ ſunt obſervationes, quæ confirmant, nonnullos, quoties cum uxore rem habere geſtarent, immediate ante ceptum opus ter quaterq; ſternutare coactos fuiſſe, qua de re legi meretur *Stalpartius van der Wiel obſervat. 6. part. prior. p. 44. it. Amatus Luſitanus Scholiis curation. 3. Cent. 4. fol. 370.*

§. III.

Cùm autem affectio ſternutatio ſpirituum ſit, qui primas in regenda tota machina tenent partes, & ex quorum conſtitutione boni vel pravi effectus in corpus redundant, hinc etiam à vetuſtiſſimis temporibus ſternutatio actus boni, & mali ominis ſignum fuit. Ita optimum

mum signum fuit & adhuc est reconvalescentiæ, quan-
 do ægrotantes incipiunt sternutare, qui aliàs difficulter
 admodum id faciunt propter virium defectum sive spi-
 rituum non sufficientem influxum, unde vulgatum illud
 inter medicos Parisienses est: Sternuit, salva res est, & è
 nosocomio expelli debet, circa quam rem videatur *Mo-
 santius Briosius in Epistolis p. 204.* Ita etiam *Ballonius ad Theo-
 phrastii Librum de Vertigine p. 9.* vulgo, ait, è Xenodochiis
 jubent ægros exire, cum primùm sternutant, quod bo-
 no id fiat omine, & quòd in limine sint sanitatis, quasi
 victa calore naturali morbifica materia sit cocta & mo-
 dificata. Ex adverso etiam observatum fuit, sternuta-
 tionem mali fuisse ominis, dum frequenter pestilentiæ
 vel alium gravissimum morbum præcesserit. Ita *Thucydi-
 des Lib. de Bello Peloponnes. §. 131. fol. 180.* pestilentis cujus-
 dam malignæque sternutationis meminit, in famosa il-
 la Atheniensium peste grassantis. *Polydorus Virgilius etiam
 Lib. 6. de invent. rerum cap. 2.* itidem similis sternuta-
 tionis mentionem facit, quâ omnes, qui aliquoties ster-
 nutassent, paulò post extingverentur. Afferitque ex
 recentioribus *Diemerbroccius Lib. de Peste c. 15.* Tempore
 gravis illius pestis an. 1635. neminem se vidisse convale-
 scere, qui durante morbo sternutâset sæpius. Exinde
 jam mos bene precandi sternutantibus, qui etiam diu
 ante Sospitatoris nostri ortum apud ethnicos & ante
 ipsum *Aristotelem* obtinuit ut *Famianus Strada Prolusio-
 num Academ. L. 3.* refert, derivandus videtur. Invaluit
 etiam is mos & semper continuavit per omnes ferme
 nationes, etiam Turcicum regnum, (utut Angli hodie-
 num eum non observent,) ut ad sternutationem vel
 caput denudent, aut corpus inclinent, & sternutantes fa-
 lutent, his verbis: *Deus te adjuvet*, ut minus etiam ur-
 ban-

banus ille habeatur, quisquis hoc, quicquid est humani-
tatis, negligat. vid. Laudatus *Briofus*.

§. IV.

Hiscæ jam missis res maximè poscere videtur, ut reci-
piamus nos ad examinandum & inquirendum, in qua-
nam corporis parte stationem potissimùm habeat ster-
nutatio, & unde oriatur mucosi istius & squalidi humoris
ejectio. Memorandum autem hic venit, perperam ve-
teres dijudicasse ex cerebro illud, quod sternutamento e-
jicitur, ortum suum habere. At verò infelicitati tempo-
rum, quæ observationibus anatomicis circa corpora hu-
mana admodum sterilia fuerunt, id condonandum est,
utpote manifestissimè hodierno tempore demonstrari
potest, os ethmoides seu cribriforme foraminulis variis
instructum, non aptum esse ad transmittendam vel e-
mittendam quandam materiam fluidam, cum firmiter
foramina, utut pervia, dura matre & nervorum ramulis
per hanc transeuntibus oclusa sint, ut nullum fluidum,
etiam tenuissimum, sicuti est spiritus vini rectificatissi-
mus, ibi detentum ne ad minimam guttam transire & ad
nares descendere possit. Denique & illud clarissimæ ve-
ritatis est, humorem talem, qui per sternutationem discu-
titur, intra duram matrem & cranium nunquam delite-
scere, neque talem reperiri in cerebri ventriculis, nec
glandulam pituitariam suam, quam secernit, lympham
huc amandare; ut adeo cloacæ hujus origo alio in loco
quærenda sit. Deinceps & nunquam hoc demonstrari
poterit, aërem neque odores, multò minus alia externa
in inspiratione immediate in cerebrum pervenire posse,
hinc optimè *Galenus de simplicibus medicamentis* scribit:
Errhina quæ mediante inspiratione attrahuntur inna-
res

res non, ut vulgaris est opinio, per os cribriforme ad cerebrum scandunt; Sic etiam mera persuasio & figmentum est, in illis, qui tabaci fumigationi perpetuo student, anteriora cerebri esse ficcata & fumo nigro infecta, quod clarissime variisque dissectionibus factis refutavit *Neander in Tabacologia p. 228. & seqq.*

§. V.

Quocirca rectissime cum recentioribus sternutationis subjectum & originem mucii, qui naribus solet expurgari, nec non ipsius olfactus organon credimus esse cavernosam interiorum narium structuram & osseam concamerationem, quatenus nempe membrana non tantum ad sensum, sed & ad pituitæ ejectionem disposita investitur. Operæ pretium autem duco hac occasione accuratius paulò, qua tamen fieri potest brevitate, internam narium mirabilem structuram perlustrare. Quod autem internam narium concamerationem spectat, deprehendimus varios sinus & cavitates osseas (2) gyros anfractuosos osseos triplices, qui scalæ, it: ossa turbinata, spongiosa vocantur, quorum fabricam & usum singulatim jam perspicere placet. Sinus autem illi rectè numerantur duodecim, nempe duo sphænoidei, qui intra os, quod Sphænoides dicitur, excavati sunt & sellæ equinæ subjacent. Ex istis per unum foramen humores delabuntur in binos meatus, qui à naribus ad fauces tendunt. Ethmoidei sex numerantur, qui frontalibus & sphænoideis intermedii sunt, in utroque latere tres, & hi tenuibus ossibus transversis & nonnihil obliquis ab invicem distincti sunt, quorum anteriores reliquis ampliores sunt, in quibus etiam foramina duo reperiuntur, quibus medianibus anterior hic sinus ethmoidæus cum maxillari com-

communicat. In osse frontis juxta nasi radicem duo quoque extant sinus dicti frontales, quorum unus sæpius altero amplior & distinctas etiam fovet cellulas. In illorum sinuum postica parte foramen est, quod narium posteriorem partem respicit. In maxilla autem superiore duæ cavitates amplissimæ sunt, in quarum superna parte unum est foramen & brevis ductus, qui ex sinibus ethmoideis anterioribus humorem recipit.

§. VI.

Sinus hi dicti duodecim nec non os Vomeris omniaque ossa ad narium fabricam spectantia investuntur membrana, quæ propter officium suum dicitur pituitaria, hancque cum sinibus narium ex omnibus accuratissime descripsit *Vieussen in Neurologia c. 16. p. 187.* ubi asserit illam esse fungosam, spongiosam ac glandulosam quamplurimis diversi generis vasis instructam, quæ si digitis comprimatur, mucum statim emittat, sique in aquam immitatur, spongiæ ad instar intumescat. *Casseri* *Placentinus* illam dicit esse spongiosam sublividam & multum sanguineam, ita ut si digitis leviter fricetur, sanguinem effluere faciat. Et observavimus in nuperrima anatomia cadaveris masculini celebrata ab *Excellentissimo Dn. Præside* membranam hanc numerosissimis arterioliis stipari, quæ injectione liquoris spissi rubicundi adhuc dum in capite siccato elegantissime apparent. In plexulos hepatis uterini plexibus non ab similes numerosas has arterias ex carotidum ramis externis enatas exire autor est idem *Vieussen l.c.* Hæc jam membrana, glandulis copiosissimis prædita, ex innumeris hisce arterioliis partem aquosam, lymphæ nervorum ac cerebri elasticæ spirituosæ activitatem infringentem, instar cribri separat & per bre-

ves quosdam ductus, quos vasa mucifera laudatus Vieuf-
 fen nominat, & quorum aliqui setam admittunt,
 & circa posticam osfis vomeris & utriusque osfis
 palati partem apparent, expurgat & in nares ceu
 communem cloacam derivat. Hæc itaque mem-
 brana, quæ ab utroque osfis occipitis processu oritur late-
 que expanditur & internè œsophagi tunicæ continua est
 ac laryngis latera contingit, os vomeris, ossaque spongio-
 sa & turbinata omnesque superius nominatos sinus duo-
 decim obducit, est emunctorium principale ipsius muci,
 qui secernitur in naribus & sinibus, ubi mora nonnun-
 quam nimium lentorem contrahit. Non autem u-
 bique est æqualis crassitie vel conformationis,
 nam quæ posticæ utriusque osfis palati parti appen-
 ditur, ea crassior est & fere tota glandulosa & mucife-
 ris instructa vasis intertexta videtur. Illa autem mem-
 branæ pituitosæ pars, quæ duodecim sinus investit, subal-
 bida, mollis & spongiosa est, valde autem membranosa &
 magis tensa apparet illa, quæ ossibus sic dictis turbinatis
 insertitur; De his autem ossibus *Casseri* de *fabrica na-*
si L. 3. c. 16. scribit: In profundo narium recondita sunt offi-
 cula illa oblonga spongiosa, quæ gradu scalæ videntur ap-
 pellari, eò quod gradatim unum supra aliud positum sit.
 Turbinata hæc ossa dicuntur. Oriuntur ex parietibus
 narium ossibus inquam, cavitatem genarum internè se-
 pientibus, ubi initio tenui exorti statim crassescunt & tur-
 binis formam assument, undique libera & nusquam nisi
 suo principio alligata, ita deorsum pendula dependent,
 ut intermediam quandam latebram inter os genæ confi-
 ciant. Et sane jucundum spectaculum est hæc ossicula,
 seu lamellas osseas, quæ neutiquam cartilagineæ sunt, in
 va-

varios cylindros tubulosos & semicirculos offeos convolvi, ut quasi in diversos specus & labyrinthos, ubi alia in aliam tendit, dividi. Hæc singula spongiosa officula, singulæque eorum lamellæ & inde effictæ cavitates tunica etiam spongiosa sed magis nervea investiuntur. Hinc etiam hæc ipsa magis præ aliis membranæ partibus sensu exquisitiori gaudet; sicuti enim tota membrana pituitaria per nares extensa sensum suum ac motum maxime nanciscitur non tam a primo, quam à secundo ramo quinti paris emissi, ita maxime hi nervi plurimas fibrillas per membranam ossa turbinata obducentem spargunt atque distribuunt, hinc merito huic tunicæ & dictæ officium turbinatorum cõformationi odoratûs organi titulus tribuendus est, cum non peculiaris hujus tunicæ textura nervea tenfa alium usum arguere videatur quàm ut tantum mucum separet: Quocirca *Bartolinus in tractatu de olfactus organo*, rectissimè scribit: quo major tunicæ narium est superficies, eò plura nervosa extrema in eam terminari possunt, pluresque aëris particule in eandem impingere, hinc etiam laudatus autor in venatico exquisitissimi sensûs cane inextricabilem & plane innumerabilem lamellarum in semicircularem figuram curvatarum progerminationem & circumvolutionem invenit, & animalia olfactu excellentia officula talia cucullum vel concham veneris figura referentia semper plura, longiora, magisque contorta possidere scribit.

§. VII.

Sententia itaque nostra est, tunicam hanc sensibilem ossa turbinata cum illorum cavitatibus investientem subjectum maxime esse odoratûs, cujus organon in tunica

narium multiplicitate, dum ex angusto in augustum ipsa tendit, & in concavitate officulorum aërem odoriferum non tantum remorante sed & reverberante consistit. Et sicuti in hac tunica particulæ odoriferæ fluido respirationis impulsæ percipiuntur, ita etiam nullum dubium est, in eadem tunica varios pulveres vel species naribus susceptas ibi appulsas percipi sensumque irritatorium ab iisdem excitari, adeo ut idem subjectum odoratus & sternutationis sit. Irritata autem illa tunica in consensum utique trahitur tota tunica narium pituitaria, propter eandem communionem nervorum, nec non continuitatem, ita, ut fibris ejus constrictis & compressis succo ille, qui in eadem hæret, copiosè & ubertim excutiat.

§. VIII.

Descripto jam sufficienter sternutationis organo & subjecto, illoque loco, è quo promanare crassius ille mucus solet, qui sternutatione ejicitur, restat jam ut etiam brevissimis naturam sternutationis sive motus istius thoracis convulsivi cum violenta expiratione & aëris explosione vehemente juncti indolem perlustremus, & maximè, quomodo thorax & diaphragma ab irritatione narium tunicæ in consensum rapiantur. Notum autem jam est ex anatomicorum observationibus non tantum primum nervorum par, quod processuum mammillarium nomine venit, verum etiam secundum ramum quinti paris nervosi intra cranium oriundi abire ad pituitariam membranam, maximè autem ad illam partem, quæ ossa turbinata sic dicta seu spongiosa investit, ubi non modò sensus sive perceptionis odoriferarum atomorum, sed & omnis motus & contractionis hujus membranæ causa existit. Quoniam autem par nervorum intercostalium quoad

quoad maximam suam portionem nervis quintæ conjugationis deberur, hinc facillimè ratio peti potest, quare irritatione facta molesta in naribus, quam semper subsequi solet influxus celerior nervei fluidi, in consensionem similemque actionem spiritus in nervis intercostalibus existentes rapiantur. Optimè hinc Vieussen *Lib. 3. cap. 5. scribit*: In sternutatione statim ac nerveæ fibræ, quæ in membranam narium interiora occupantem desinunt, à re quavis acri vellicatæ corrugantur, illicò diaphragma propter altiorem inspirationem à spiritu animali per nervos intercostales delecto excitatur, deprimitur & subinde membranæ narium spasmo remittente, septum transversum superiora versus vehementer retractum violentam expirationem excitat. Ex quibus dictis & adductis patet diaphragma potius & principaliter sedem & subjectum sternutationis esse dicendum quàm ipsum caput, vel in eo contentum cerebrum, tametsi non negandum sit, ex influxu concitarii spirituum, qui occasione vellicationis ac morsificationis tunicæ narium nerveæ contingit, violentum hunc thoracis motum dependere. Strepitus autè ille & aëris sonora explosio, in sternutationis actu quæ contingit, unicè proficiscitur ab aëre per expirationem celerrimè extrachea in anfractuosa narium meatus & ibi contractione quasi angustatos vi transeunte & irruente, ubi reverberatione, allisione & fractione talem strepitum & sonitum edit, unde etiam sæpius fit, quando sic aër primum vehementer inspiratus maxima vi in expiratione expellitur, ut etiam cibus & potus in ore & faucibus hærens ejiciatur, lapilli in interiori aure hærentes, uti nuperrimum hinc exemplum docuit, expellantur, vel calculi ex renibus & ureteribus in vesicam detur-

ben-

bentur, aut etiam foetus propulsio ex utero promoveatur.

§. IX.

Hicce jam pertractatis ordo postulat, ut non tantum illa, quæ sternutationem excitare apta sunt perspiciamus, sed maximè etiam, quod nostræ est tractationis, eò dirigamus animum nostrum atque inquisitionem, quò illa ipsa quæ ingrediuntur & constituunt famosos illos pulveres; errhinos & ptarmicos, cognoscamus, & medicè examinemus. Et cum jam noster scopus saltim eò tendat, ut non tam illa, quæ intrinsecus in corpore ansam præbere possunt huic affectui, inquiramus, quàm potius externas causas scrutemur. Hinc omisis illis, quæ utique uberiorem tractationem merentur, saltim jam occupati erimus circa causas externas. Brevibus autem asserimus; Omnia illa quæcunque membranam illam narium sensu exquisito pollentem, vellicare, irritare, morficare, apta sunt, illa etiam sternutationem facili negotio movere, possunt. Ita sola titillatio cum penna, vel cum papyro convoluta facta, sternutamentum prompte ciet. Et compertum est, irritari etiam nares & sternutationis motum produci per repentinum transitum è loco obscuro in admodum illustratum. Unde etiam rectè dixit *Aristoteles: Sternutat, qui sub solem se committit.* *Cl. Schneiderus tractatu de sternutatione* refert, concionatorem quendam se cognovisse, qui cum soli exponeretur, bis, ter vel etiam sæpius sternutare coactus fuerit, quod tamen tantummodo locum habet in subjectis sensibilioribus. Ratio autem hujus effectus hæc est: radii solares penetrantissima sua actione ac motione aerem commovendo, ipsos etiã spiritus tunicæ narium insidentes fortiter commo-

movendo, ipsos etiam spiritus tunicae narium insidentes fortiter commovent; non secus ac videmus lucem solarem ob vehementissimam suam actionem oculis laborantibus non conferre, ita ut etiam solus aspectus lucis in ophthalmia causari vel augere eandem ob causam dolorem possit; siquidem nulla sensatio nulla perceptio in machina nostra microcosmica sine praecedente tactu vel tremula motione membranarum fit.

§. X.

Ut autem propius accedamus ad materiam & naturam illorū, quae vel tantum pituitam e naribus evacuant vel cum aeris explosione illam educunt, dicimus: omnia ea esse indolis salinosulphureae acris, quando quidem non omnia salia, uti sunt neutra, media, salia etiam acida, tali facultate pollent, quippe quae fixioris naturae & spiculis crassioribus dotata minorem ingressum habent in tenuissimos fibrillarum membranacearum poros, sed requiruntur paulo subtiliora, qualia sunt sulphurea & acria, quae motu intestino aetheris stipata longe penetrantiora sunt & intimioris admissionis, unde etiam videmus salia volatilia naribus indita promptè colliquare pituitam, imò sternutationem excitare. Quinimò admodum vero simile est, principium illud, quod in errhinis & sternutatoriis operatur, ad alkalinam potius quam acidam naturam accedere, praesertim cum acida enervent & notabiliter infringant illam vim teste experientia & antiquissimo auctore *Plinio*, qui *hisor. nat. Lib. 23. cap. 1.* inquit: *Sternutamenta acetum olfactu cohibet.* Et cum omnia purgantia propter idem sal acre irritans subtile, volatile plus minus causticum, sint simul validiora sternutatoria & ipsorum vis purgans manifestò enervetur atq;

C

ci-

cicuretur salibus acidis, dum nempè hæc ipsa sal illud tenue volatile alkalinum figunt, & motum istum ætheris igneum sistunt, ita enim non inconvenienter argumentari licet eodem sale gaudere sternutatoria, quo ipsa purgantia. Accedit & illud, quod tabacus errhinorum & sternutatoriorum princeps sale volatili acri sulphureo copiosissimo polleat, qui intra assumptus ventriculi, œsophagi & intestinorum membranulas fortiter vellicando & vomitum & sedes violenter ciere solet, manifesto documento: non alium modum agendi sternutatoriorum quam emeticorum ac purgantium esse, qui versatur in, morficatione, insultu & rosione tunicarum nerveo glandulosarum. Deinceps elementum illud, quo agunt ptarmica & errhina, salinæ volatilis sulphuræ naturæ esse vel ex eo intelligi potest, quod pleræque herbæ cephalicæ quæ sale subtili volatili oleoso gaudent, cujus generis sunt nominatim origanum, ruta, flores anthos, majorana, thymus, serpillum, basilicum, semennasturtii, sinapi, coriandrum, cubebæ, vel recentes vel melius sicco modo naribus inditæ promptè sternutatorium vel tantum errhinum effectum exhibeant.

§. XI.

Non autem occupati erimus totum catalogum omnium errhinorum & sternutantium proponere, sive totam materiam errhinorum recensere, sed tantum animus est brevissimis exponere, ex quibus speciebus usitatissimi isti pulveres, qui naribus inspirantur & attrahuntur, evacuandi mucii causa componantur, sive quænam illorum ingredientia, quis modus præparandi sit, ut eo melius postea perspicere queamus, quid damni vel emolumentum afferre queat illorum rectus usus atque perversus
ad

abusus. Dixi autem superius, pulverum horum ptarmicorum princeps ingrediens esse ipsum tabacum seu herbam nicotianam; Postquam enim hujus herbæ maxima utilitas generi humano innotuit sub variis formis internæ & externæ usui humano illam adaptarunt, & cum nautæ ac milites, quibus initio frequentior fuit tabaci usus, experimento didicissent tabacum in pulverem redactum & naribus inspiratum esse ptarmicum, & hoc ipso exonerari caput utilitate optima, hic usus postea ad multas gentes & nationes pervenit, & primum ad Italos, apud quos talium pulverum usus est frequentissimus, postea ad Gallos & etiã ipsos Germanos sese extendit, factũ, ut tabacomania jam multilaborent, & ipsa consuetudo talem pulverem fecerit pene cum aere necessarium, ita plerisque inutilis & superfluus imo noxius est. Multi recto ejus usu primo, deinde facta consuetudine sunt verba *Magneni de tabaco*, postea contracto habitu tantam hujus pulveris copiam absument, ut hominum noverim, qui die unico pulveris tabaci optimi uncias tres naso suo perdiderit. Sed opus jam est ut de præparatione maxime horum pulverum quædam edisseramus, & quibus in locis præparetur. Notum autem est, præparari maxima in copia Bononiæ, Trienti, Venetiis, Turini, unde etiam ad alias disfitas regiones affertur magno lucro mercatorum. Præparatur autem ita: Sumitur præstantissimus tabacus de Levante & ejus stipites ac cespites infunduntur aqua rosarum, postea siccantur & in minutissimum pulverem rediguntur, qui pulvis cum solutione tenui tragacanthæ miscetur, & in pastam redigitur, quæ postea per cribrum, quod ex tenuissimis funiculis ferreis compositum est angustissima foramina relinquens trajicitur, ita sub specie tenuis-

simorum pilorum apparet, qui postea singulari enchirefi excipiuntur vase concavo magno & continua agitatione & succussione in globulos minutissimos rediguntur, germanicè *geförnter Toback* / qui postea oleo de cedro, vel jafinino, pergamotti svavi odore imbuitur, & talis ex Italia ad nos affertur. Turini flores aurantium exsiccatos it: flores rosmarini admiscere solent. Alius autem est modus præparandi hunc pulverem in Hispania; hic loci enim tenuissimum pollinem, qui infumum facile abit, redigitur. Nempe sumunt tabacum optimum de Brasiliæ, & in camera calefacta extremè illum siccant, ut inter manus teri possit, talem jam indunt duobus sacculis ex linteo subtili confectis, postea in alio conclavi puro vir, qui bene nares, oculos & os singulari adaptato instrumento munivit ac defendit, duos hos sacculos vehementissimè inter se concutit, ut tenuissimus pulvis sub forma fumi per porulos sacculi expellatur, qui deinde in conclavi excipitur, & ad usum colligitur, & hic jam propter tenuitatem suam inspiratione improvida facile ad ipsam laryngem atperamque arteriam transit, ibique irritatione facta tussim concitat. Præterea usitatus hoc tempore adhuc est alius, qui ex Portugallia ad nos affertur sub forma pulveris non adeò subtilis, coloris ex flavo viridescens, & odorem habet, sicuti panis Westphalicus grosior, vulgò *Bonpour nickel* & præparatur ex foliis optimi nigri tabaci prius maceratis in aqua rosarū, ut nimia acrimonia salinofulphurea extrahatur, postea folia exsiccant, & pulverè ex ipsis faciunt, quem sine svaveolentia ut plurimum relinquunt.

§. XII.

Præter has præparationes simplices adhuc restarent

rent describendæ innumeræ magis compositæ, dum quivis fermè pharmacopola vel medicus gratiofus in quavis regione peculiarem excogitat compositionem, ut non tantum colore sed & odore ac consistentia pulveres hi inter sese admodum differant, ubi tamen plerumque manet basis tabacus, modo quod varias species cephalicas fragrantissimi odoris ad meliorem gratiam conciliandum admisceant. Nostri officii erit probatissimas & valde expertas & quas nos magnificimus tantummodo hoc loco insinuare, ut quivis habeat, quo casu necessitatis pro diversitate morborû & humanæ temperiei uti queat; In antecessû autê hic menere opo est, duo errhina elegantissima & præstantissima virtutis parum vel planè incognita magnificere Dn. Præsidem, quorum usum etiam variis in affectibus magno cum fructu & capitis robore adhuc expertus est, horum primum est resina ligni gvajaci, non illa quæ spiritu vini rectificato ex rasura hujus ligni extrahitur, sed quæ mediante coctione cum aqua tantum simpliciter elicitur, dum nempe in ipsa aqua per sufficiens tempus rasura coquitur, decoctum postea leni calore inspissatur ad siccitatem usque, sic emergit ptarmicum pulcherrimum, quod svavi balsamicum odore nares afficit & satis potenter pituitam colliquat. Alterum est benzoe inflores resoluta, quando nempe hujus gummi optimi pulvis coquitur in aqua pluviali quæ identidem inspissatur, ita pulvis odoris svavissimi ex splendentibus miculis & squamulis compositus conficitur, qui naribus attractus penetrantia sua eximiè nares ad motum suscitât, & densatum ibi humorem extergit. Cum aqua autem instituitur dictorum remediorum præparatio, quoniam hæc ex resinosis istis corporibus extrahitj simul præter sul-

phureas, acutas, salinas, scindentes & pungentes partes, quæ hic maximè desiderantur.

§. XII.

Sed ut redeamus ad nostras quas laudamus & laudavimus formulas, hæc erit. Rec. sacchari optimi unciam semis, balsami apoplectici grana duodecim, florum benzoes, resinæ ligni guajaci ana grana decem, misce. Hic pulvis gratissimi est odoris & egregiè nervosas capitis partes solatur nec non pituitam satis efficaciter educit, hinc merito cunctis fermè errhinis est præferendus; præcipuè autem singularem opem spondet in capitis seu actionum animalium torpore, vertigine, nimia somnolentia, decubitu humorum catarrhali ad dentes, ad aures, capitis gravativo dolore; egregiè quoque conducit pituitosis & qui caput imbecillum habent. II. Recipe pulveris tabaci, infusione aquæ rosarum prius mitigati, unciam semis, florum aurantium exsiccatorum drachmas duas, olei florum aurantium optimi Italici guttas decem. Lenis operationis hic pulvis est & suavem odorem spirat. III. R. pulveris ligni aloës, succini pulverisati, tabaci ana drachmam unam, castorei grana decem, olei majoranæ guttas quatuor, Pulvis hic indispositione ad apoplexiam, epilepsiam, paralyfin, vertiginem egregii usu sedit. IV. Recipe salis volatilis ammoniaci sicci drachmam unam, olei majoranæ guttas decem, misce. Hoc penetrantissimum est errhinum solo odore, vel melius pulvere ejus naribus attracto in deperdito odoratu ab humore crasso, copioso, spisso, frigido, quale quid accidit in coryza, nec nõ in naribus plane occlusis, item apoplectico, epileptico paroxysmo, nec non in affectibus soporosis efficacissimum. V. Recipe radice iridis florentinæ drachmam unam, flo-

florum balaustiorum, rosarum rubrarum, ana scrupulos duos, florum anthos lavendulæ drachmā semis, hellebori albi grana octo, moschi in spiritu rosarū soluti grana duo, pulvis exinde fit varii & grati coloris, & talis ex Turcia afferri solet, nec usu suo defraudandus; hoc saltem vitii habens, quod lintheamina propter flores balaustiorū rubro colore inficiat. VI. Recipe florum liliorum convallium, majoranæ, pulveris tabaci ana drachmam unam, hellebori albi grana duodecim, olei majoranæ, cubebæ ana guttas quatuor; pulvis hic si sternutatio movenda est, & pituita crassa educenda, naresque mucosæ obstructæ, in pituitosis & phlegmaticis egregie suum facit officium. VII. Recipe radicis valerianæ, seminis fœniculi, pulveris tabaci ana drachmam unam, florum benzoes grana duodecim, olei cubebæ, fœniculi, majoranæ guttas duas, spiritus rosarum guttas duodecim, misce fiat pulvis, qui in affectibus oculorum, visus imbecillitate, nimiaque illorum serositate usum habet non contemnendum. VIII. Clarissimus *Lentilius in miscell. parte 2. pag. 564.* hunc pulverem magnificat in gravissimis capitis affectibus; Recipe olei succini scrupulum semis, lavendulæ, roris marii, salviæ, rutæ, spicæ ana guttas tres, balsami apoplectici grana octo, incorporentur cū saccharo canariensi finissimo ut fiat pulvis. Pulvis Mechoacannæ albæ cum oleo fragranti eximium quoque errhinum constituit, id quod ex Insula Malthæ adferri solet.

§. XIV.

Recensitis sic optimis, quæ usui servire possunt, errhinorum & ptarmicorum formulis, utile futurum iudico, si de illorum usu & abusu etiam verba faciam, illumque rationibus & experientia munitus aperte ostendam

dam. In confesso autem est, omnino talismodi pulve-
res, si modus in hisce sit & prudenter applicentur, salubri-
tate ac fructu non carere, quando quidem in dubium vo-
cari nequit, membranam illam narium, quæ in capite
tam late sese extendit, & tot anfructuosos ossium gy-
ros ac sinuosas cavitates obducit, eo officio fungi, ut vi-
scosam, mucidam ac serosam superfluum materiam ex
sanguine secernat, quo ipse purior, agilior, & ad fluidi
nervei ac cerebri elastici productionem aptior evadat
dum liberatus est ab ea materia, quæ ejus activitatem,
expansionem elasticam impedire ac retundere poterat.
Quinimo per solenne hoc narium emunctorium separa-
ta sic debite materia pituitosa, præsertim in illis, qui ejus
copia abundant, sanguis in progressu & circulo suo per
caput longè liberius ac minus impeditè circumvolvitur,
cum alias si obstructis naribus refertus ac onustus
talismodi lento humore sit, deprehendamus & gravita-
tem capitis cum dolore, auditus difficultatem, tinnitum
aurium, vertiginem, torporem actionum animalium, so-
mnolentiam, exinde oriri. Quemadmodum itaque le-
gitimum exercitium actionum, quæ sanitati præfunt, po-
tissimum fundatur in debitis secretionibus & excretioni-
bus: ita omnino medici opus atque intentio esse debet, si
secretiones hæ labascant, si secretoria & emunctoria o-
rientur vel obstructa sint, convenientibus remediis, om-
nes secretiones sollicitare, procurare, obstructaq; dis-
solvere ac referare, cui fini etiam serviunt purgantia, dia-
phoretica, diuretica, expectorantia, apophlegmatizan-
tia, salivantia & hujus generis alia. Ex quo jam facile
quivis intelligere potest, remedia, quæ nares incitant ad
excretionem muci, magnæ esse efficacix & insigni niti
fun-

fundamento in re medica, adeò ut illorum usus æstiman-
dus meritò sit.

§. XV.

Cùm autem natura optima sit morborum medica-
trix & vias monstret, per quas duci inutilis humor de-
beat opportunissime, & medicina imitatrix naturæ sem-
per sit, hinc quoniam observamus naturam sæpius ipsã
sternutationem efficere & colluviem humorum serofor-
um per nares educere insigni cum corporis levamine,
sicuti videmus in coryza: ita etiam arte procurare non-
nunquam licebit talem expurgationem fieri effæti, inuti-
lis, copiosi, præsertim si corpora fuerint pituitosa, si hu-
mores circa caput stagnant, gravitatem & dolorem pres-
sorium inducunt, & nares humidæ observantur. Maxi-
mè omnium autem tale excretionis genus moliri licet, si
homines certis anni temporibus assæti fuerint ipsius na-
turæ vigore talismodi excretioni sive profluvio fieri per
nares, quale quid si à causis variis cohibetur, non potest
non magnam noxam inferre toti corpori imprimis au-
tem capiti. Deinceps quando odoratus deperditus est
ob nimiam humiditatem circa hæc loca confluentem, u-
tiliter etiam applicantur pulveres errhini, qui non modo
ex siccandi, sed & tonum fibrillarum nervearum robo-
randi facultate pollent. Siquidem notum est uti omnes
reliquos sensus, sic etiam odoratum perfici in sensoriis,
quæ membranas habent nerveas, tensas, spiritu anima-
li turgidas, ut tremulum & undulatorium motum, qui ad
omnem perceptionem requiritur, externum objectum
efficere atque imprimere possit. Quando itaque
membranæ nimis sunt relaxatæ & copioso humido im-
butæ, nulla odorum perceptio, sicuti manifestò patet in
coryza, fieri potest, hanc autem humiditatem præter-

D

na-

naturam congestam extergunt, absument pulveres tabacini speciebus & oleis cephalicis nervinis exaltati. Præterea per ipsas nares etiam oculi purgantur, dum serositates ex oculorum glandulis plorantes per punctum lacrymale in cantho oculi situm singularemque tubulum interosseum, qui ad narium cavitatem tendit, ordinaria via descendunt, quemadmodum id apertissimè videmus dum lacrymas copiosas emittimus, quod magna humiditas ex oculis dilabatur ad nares. Quod si itaque sive in puerili sive in senili ætate inque catarrhosis subjectis tono glandularum ocularium nimis relaxato humiditates crassæ, limosæ, vel etiam falsæ, acres, copiosius in oculis influant, & non modo illorum serenitatem sed & visus aciem turbent, tunc pulverum, quos in superioribus laudavimus, moderatus usus summe erit proficuum. Præterea & ipsa experientia testatur, in visu abolito principio guttæ serenæ tales pulveres errhinos cephalicos, minus autem violenter sternutationem moventes, hisce affectibus opitulari efficacissimè, in specie verò quando incipiunt maculæ vel imagines minutæ inter cernendum ante oculos agitari, dicta remedia laudem merentur amplissimam. Confirmat hoc suo exemplo Cl. *Bartolinus in bist. anatom. cent. 5. observat. I. p. 18. 50.* postquam enim aliquamdiu inter legendum potissimum aut scribendum maculis vexatus fuerat, tandem ptarmico frequenter naribus immisso liberatum se Deo benedicente refert. Remedium autem hoc est. R. Tabaci opt. unciam unam Majoran. uncias duas Euphras. Sem. Fæniculi ana drachmā unam Agarici trochiscati scrupulum unum aq. Fœniculi quant. suff. fiat pulvis subtilissimus.

§. XVI. Commendamus etiam dictorum laudatissimorum pulverum usum in aurium vitiis, quando
nem-

nempe multæ serositates in capite collectæ ibi procumbunt & membranam tenuissimam nerveam, aurium labyrinthos obducentem nimium humectant & relaxant. Tali in casu serum vitiatum ibi hærens percommode, mediantibus errhinis vel sternutatoriis per ductus Eustachianos ex auribus ad palatum abeuntes evacuatur. Quando coryza infestat homines & maximo natura molimine quærit ibi deponere fordes pituitosas, quibus sarcinata est, non inutilis etiam erit horum remediorum usus, opus tamen hic quadam circumspectione, in principio enim quando serum est nimis fluxile salsum & acre, & cum impetu fluit ad nares, abstinendum ab hisce est, major enim tunc affluxus excitabitur, in declinatione autem, quando serum incipit fieri spissum & in crassas lemas abire, quæ interiora sinuum occupant, tunc nostros pulveres adhibere summe proficuum erit. Addimus & hoc, quòd errhina rite præparata & balsamicorum ac cephalicorum additione roborata, nasum a fœtore, a polypo aliisque concretionibus squalidis, nec non a malignis exulcerationibus præservare possint. Compertum enim in praxi medica est, qua ratione serum malignis causticis salibus in graviori scorbuto vel lue venerea infectum, ad has partes procumbat, illasque propter teneritudinem suam corrodat penitusque exedat & fœdum ac incurabile ulcus producat, quod hisce remediis etiam potest averti, partim dum ejusmodi seri maligni ulterior stasis ac mora, qua semper majorem corrosivitatem induit, impeditur, partim etiam quòd balsamicis speciebus putredo præcaveatur. Tandem etiam illud insinuare hic licebit, ad memoriam & prudentiam hominis, quod quidem paradoxon videtur, conferre temperatum nostrorum pulverum usum. Qemadmodum enim cerebrum nimia hu-

miditate obsessum plane ineptum est ad actiones ingenii & memoriæ exequendas, dum idearum vestigia difficili negotio in fibrillas ejus imprimi nec diutius detineri possunt &c. ita multò magis spiritus torpidi & segnes fiunt, quando sanguis vehit serum, exsuperans; unde exercitium judicii ac promptitudinis ad ratiocinandum, quod in spiritu debita agilitate consistit, plane vacillat & imminuitur. Etenim non incongruè dictum a sapientissimis veterum cerebrum siccum esse sapientissimum, & communi proverbio, prudentes emunctiores, sive emunctæ naris homines ob eandem rationem salutantur. Ex quibus liquido constat, apud pituitosos & illos, qui multum humidi generant, & cerebrum laxius ac mollius habent, ad actiones ingenii excitandas non minimam opem ferre & spondere pulverum talium exsiccantium & spiritus serenantium usum. Et quamvis non immediate ex ipso cerebro educatur superflua serofitas, e pituitaria tamen tunica, antequam ad ipsius cerebri interiora cum sanguine ascendit, illud ipsum contingit. Tandem curiosum est quoque, quòd Welschius *in syllog. curat. obs.* 12. scribat podagricum ex consilio Ulrici Ducis Wirtenbergici intra singula decennia semel majorana cum origano naribus indita magnam mucis & pituitæ copiam extraxisse, nec unquam podagram amplius sensisse.

§. XVII. Sed filum dissertationis nostræ ad horum remediorum abusum nos ducit, qui latissime patet, tantus enim ille hodierno tempore est, ut vix quenquam videas, qui etiam moratoribus & prudentioribus accenseri gestit, qui ne minimo quidem temporis intervallo carere possit talismodi pulverum inspiratione, & non refertam hisce pyxidem semper pera sua circumferat, quo brevissimis intervallis semper nares replet & aliis etiam
ur-

urbanitatis causa offert. De tali autem perverſa conſuetudine nihil boni expectari poſſe facile quivis agnoſcet. Damnum autem quod tales pulveres inferunt, differt maxime prout ingredientia varia ſunt. Si enim ex vehementibus ſternutantibus compoſiti fuerint, & ita creberrime uſurpantur, non poſſunt non graviffima mala inde ſequi. Hujus rei *Theodor. Kerckringius obſervatione anatom. c. 2.* flebile memorat exemplum cujuſdam ruſtici, quem intervectores navis Harlemo Amſtelodamum vehebāt, quique circumforanei cujuſdam perſuasu ejusmodi pulveris periculum faciebat, quo tam vehementer ſternutare primum, deinde & tantum emittere ſanguinis per naſum cœpit, ut tanquam mortuus humi procumberet, ac portatus Amſtelodamum aliquamdiu ibi remanere neceſſe habuerit. Ita etiam guttam ſerenam ſternutatoriorū intempeſtivo uſu excitatam fuiſſe, ex obſervatione *Guiljelmi Fabricii cent. 1. obſervat. 24. Platcri L. 1. praxeos. p. 239.* cognitum habemus. Deniq; experientia teſtatur in capitis gravativo dolore, vel nimia gravedine ſternutatoria adhibita Epilepſiam vel etiam Apoplexiam excitaffe. Videantur *Rhod. ſ. analec̄ta ad Septalii librum §. 17. p. 229.* It. *Nymannus de Apoplexia c. 46.*

§. XVIII. Noſter autem ſcopus præcipuus hic eſt, ut qualem noxam afferre poſſint tabacini hi pulveres improprie & continuo inspirati, videamus. Primum autem dicimus odoratum illos ipſos abolere poſſe. Sicuti enim nimia humiditas odorum perceptioni officit, ita etiam nimia ficcitas membranarum nervique odoratorii odoratum tollere poteſt. Hinc *Simon Pauli Tractatu de abuſu Tabaci ac Thee* periculofum eſſe ſcribit aſſveſcere minutatim contriti tabaci uſui, quoniam ſæpe patuit, eos, qui eodem abundanter uſi ſunt, odoris privatos fuiſſe tono. Membra-

næ enim narium nimio horum usu, præsertim in ficcioribus subjectis, callescunt & duriores evadunt, ut nulla vellicatio amplius sensum efficere possit. Præterea dum indefinenter sic & excessive nares pulveribus hisce vexantur & capsulæ satis capaces de die evacuantur, continua sic vellicatione facta in subjectis pituitosis & serosis, præsertim si alvus non suum faciat officium, attrahuntur ad nares & caput copiosissimæ serositates, ut deinde consuetam viam ibi facile affectent, & cerebri vasa ac tunicas narium humore tali infarciant, unde & vocis claritas perit, dum narium meatus squalore turgidi angustiores facti fuerint, ut ær in voce, quod necessarium tamen est ad gratam & claram loquelam, libere non possit transire; hinc dicitur, *sie reden durch die Nase*/ deinde & tanta, feri copiosi tali modo colluvies circa caput collecta ad somnolentiam, torporem & comatosos affectus fenestram aperire potest. Memorabilia sunt bina exempla, quæ *Josephus Lanzanus in miscellaneis nat. curios. Dec. I. an. 2. obs. §. 131.* adducit, primum scil. de cive Ferrariensi qui ex nimia quantitate pulveris nicotiani assumpta coma somnolentum contraxit tam potens, ut neque ab acclamantibus domesticis, neque ab alio remedio expurgisci potuerit, sed in cubili sedens stupidus omnino ac immotus manserit, donec tandem septima die extinctus sit. Alterum de quodam satellite est, ob continuam tabaci pulveris assumptionem, ex phrenitide misere interempto. Notatu digna hoc loco etiam est historia quam communicat *Wagnerus in miscellaneis nat. curios. an. 2. obs. 26.* nempe virum quendam literatum ex abusu pulveris sternutatorii ex floribus liliorum convallium, majorana &c. confectum, aura intra aures abscondita, ita commouisse membranam tympani, ut nimirum in aure dextra ista dil-

la-

latata aut disrupta penit9 auditum ex ea parte sustulerit. Spectat huc egregius locus ex *Mercuriali de aurium affectibus c. 4.* De sternutatoriis notate, nisi caput exquisite purgatum sit, nunquam adhibenda esse; quia maximè concutiuntur aures; nam dum emunguntur nares, semper aures correspondent: quod si caput fuerit repletum, ex hac concussione trahitur nova materia ad aures, & ita malum augetur.

§. XIX. Multo minus autem illis utiles sunt talium pulverum attractiones, qui narium hæmorrhagiæ affveti sunt, utpote hisce non tantum sanguinis largior, fit profusio, sed natura etiam crebriores talismodi hæmorrhagias intendit. Tandem & illud adjiciendum est, detracto sic in nimia quantitate sero per hoc emunctorium in cholericis & siccioribus deficit ejus, ubi tamen necessaria est, excretio in glandulis palatinis & salivalibus; Cùm autem saliva secundum nostram sententiam genuinum sit alimentorum solvens, quo ipforum nexus intime discernitur, hinc facile patet, ex salivæ defectu digestionis vigorem labefactari & ad generationem cruditatum causam suppeditari posse amplissimam. Nocent autem illis maxime qui ebrii sunt & vino ad ebrietatem usque se obruerunt, præsertim si sternutatoria valida hisce pulveribus admixta fuerint. Ita *Thiermarius L. 2. c. 9, fol. 133.* se expertum ait, quendam potui valde deditum crebris sternutationibus valde commotis capitis humoribus, atque ipso vehementer concusso cerebro, depressoque in Apoplexiam incidisse. Postremo egregiam observationem de incommodis, quæ sternutamentum secuta fuerunt, affert *Hildanus Cent. IV. observat. XIII.* nempe An. 1611. Juvenem quendam Rutgerum Gummersbachium, robustum, & optimo corporis habitu præditum,

tum, Coloniae cognovit familiariter. Ille cum catarrho ad dentes defluente vexaretur, empirici & circumforanei consilium, auxiliumque implorat. Numerata pecunia curationem aggreditur, & nullo prius exhibito medicamento purgatione, naribus pulverem ex radicibus, pipere, euphorbio, & similibus calamo inspirat, & bacillo ex utraque parte bifurcato inter dentes posito, sternutamenta provocat, & pituitatem per os & nares extrahit & quidem copiose. Sed quid fit? eadem die subsequutus est tinnitus aurium molestus & dolorosus. Porro dolor iste cum per se paulatim remisset & materia ad nares defluxisset, ichor emanare cepit, atque per menses aliquot inde effluxit. Tandem odoratus ita abolitus fuit, ut ab eo tempore, sive svavissimi, sive ingrati odores fuerint, eos tamen percipere aut discernere potens non sit.

§. XX. Pro coronidis loco etiam adjiciendae sunt quaedam regulae horum pulverum usum varie determinantes. I. Plethorici, alvo adstricta laborantes, hypochondriaci ab effractione hujus usu abstineant, it. Sicciores, senes, illis autem commode uti poterunt pituitosi. II. Noxius etiam ejus est usus statim a cibo, consultius est si homo jejunos illis utatur. III. Abstinentum etiam ab hisce pulveribus in oculorum defluxionibus calidis, ne major concitetur defluxio, it. ubi nares haemorrhagia tentantur, quia ea magis irritat, neque locus est illorum, ubi in naribus existit ulcus. IV. Quibus hic pulvis est inassuetus & caput plurimo humore grave est, tunc facile sternutationem concitat, & sic motu humorum importuno ad caput gravem inducit destillationem. V. Si sternutatio crebra & frequens oritur, loco auxilii potest esse firma compressio narium circa angulos oculorum, protinus enim hoc pacto impeditur sternutatio & ratio est, non quod descensus lymphae lacrymalis ad nares inhibeatur, sicuti nonnullis placet, sed quod ramus nervi quintae conjugationis, qui abit ad nares, per rimam orbitae oculi prius egrediatur, & postea per os orbitae interius per sinus ethmoideos & ossa cribriformia demum redeat ad nares. Hic si comprimitur, influxus spirituum qui expansivum elasticum hunc motum efficiunt, quodammodo impeditur. Sed haec de usu & abusu horum pulverum jam sufficiant, & gratias Deo humillimas pro gratia sua & assistentia persolvimus.

DUm modò disquiris , dilecte CA-
MEL , quis abusus
Ptarmica deturpet , quisque sit u-
sus eis ,
Destillat mucus , sed vestigando mea-
tus
Muciferos , ductus laudis & inde
vides.
Plorandi lacrymas , quas Sternutatio
fundit ,
Mox animo læto gaudia reddo Ti-
bi.
Ecce tuis studiis obtingent præmia
certa ,
Ex unorivo manat onusque & ho-
nos.

Quibus de egregio specimine & solida ar-
tis medicæ doctrinâ Nobilis. Dn. CAMEL
gratulari voluit

PRÆSES.

QVæ vis effluviis ! volucris perflantia cunctas
Terrarum latebras aurâ miranda relinquunt
Schemata naturæ : penetrant viventia quævis,
Imò quidem rebus sua sunt concessa creatis,
Nervos afficiunt extensos; sicque resultat
Horum texturâ variâ diversus agendi
Effectus, placet huic, qui fit gravis halitus illi.
Hinc & ab antiquis fuit antipathia notata,
Discrimen quos effectûs & causa latebat.

*V. Elian. H.
A. l. 17. c. 36.*

Exemplar nobis sistunt *equus atque camelus*,
Ex quibus infestum ille pati nequit hujus odorem.
Quæ ratio subfit, nervorum texta recondunt,
Quos variè structos variè movet halitus intrans.
Hoc quoque phænomenon sternutamenta probabunt,
Effluviis quorum nares nervique moventur.
Id Tua, chare **CAMEL**, nunc dissertatio tractat,
Quî pèragatur odor, quî sternutatio fiat,
Ptermica quis penes hîc usus sit verus, abusus.
Ergò Machæoniis studiis modò strenuus insta,
Sic & odor literis quàm gratus habere Doctis.

*Hiscæ Nobiliss. Disputanti Medicinæ Con-
tubernali gratulari voluit*

J. J. STANGIUS.

Ua 1659

ULB Halle 3
004 187 067

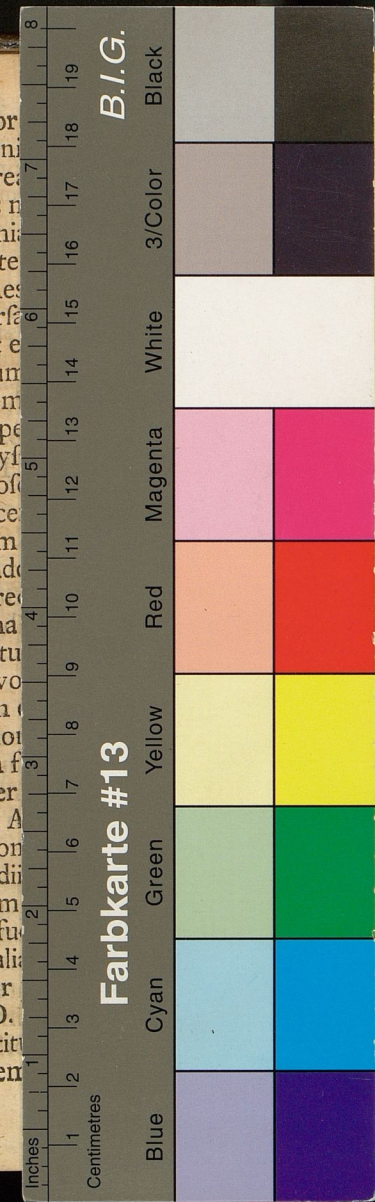
... Sb,
...
Nur für den Lesesaal

Retros V

1017

18
17

DISSERTATIO MEDICA
De,
**PULVERUM STERNU-
TATORIORUM**
VERO USU ET ABUSU,
Quam,
SUMMI NOMINIS AUSPICIIS,
SUB RECTORATU MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMI IUVENTUTIS PRINCIPIS
AC DOMINI,
DN. FRIDERICI WILHELMI,
ELECTORATUS BRANDENBURG.
HEREDE &c. &c.
PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
M. D. EJUSDEMQUE UT ET PHILOS. NAT. P. P.
h. t. DECANO,
PRÆCEPTORE AC PATRONO suo maxime suspiciendo,
Ad. D. XVIII. Septembr. A. MD CC.
Eruditorum examini submittit
A. & R.
FRIDERICUS CAMEL,
Argentoratensis.
HALÆ MAGDEBURGICÆ
Literis Christiani Henckelii, Acad. Typogr.

